

P^{ré} ublications

Sætningens fysiognomi Indføring i syntaktisk analyse

#201/2014

Sætningens fysiognomi

Indføring i syntaktisk analyse

Philip Hoe og Henning Nølke

Indholdsfortegnelse

1. INDLEDNING	5
2. ANALYSEPRINCIPPER	6
2.1. ANALYSE.....	6
2.2. SÆTNINGEN.....	6
2.3. ET ANALYSETRIN.....	7
2.4. PRÆSENTATION AF ANALYSEN.....	7
2.5. LED OG KONSTITUENTER.....	8
3. SÆTNINGSSTRUKTUR OG LEDFUNKTIONER	9
4. DE BUNDE LED	11
4.1 VALENSLED OG VALENSGRAMMATIK.....	11
4.2 SUBJEKT.....	12
4.3 OBJEKT.....	13
4.4 ADJEKT.....	14
4.4.1. <i>De prædikative adjekter</i>	14
<i>Subjektsprædikativ</i>	14
<i>Objektsprædikativ</i>	15
4.4.2 <i>De lokativiske adjekter</i>	16
<i>Lokativobjekt</i>	16
<i>Dativobjekt</i>	17
<i>Indirekte objekt</i>	18
4.5 DE BUNDE ADVERBIALER.....	18
5. DE FRIE TILFØJELSER	21
5.1 ADVERBIALER.....	21
5.1.1 <i>De frie adverbialer</i>	21
5.1.2 <i>Sætningsadverbialer</i>	21
5.2 FRIT PRÆDIKATIV.....	22
5.3 FRI DATIV.....	22
6. AFLEDTE LED	24
6.1 PASSIVSÆTNINGER.....	24
6.2 SÆTNINGER MED FORELØBIGT SUBJEKT.....	24
6.3 SÆTNINGSKLØVNINGER.....	25
7. KONSTITUENTER	26
7.1 SYNTAGMER OG SYNTAGMESTRUKTURER.....	26
7.1.1 <i>Hovedsætninger</i>	27
7.1.2 <i>Bisætninger</i>	27
7.1.3 <i>Hypotagmer</i>	27
7.1.4 <i>Katatagmer</i>	28
7.1.5 <i>Paratagmer</i>	28
7.1.6 <i>Verbalsyntagmer</i>	29
7.2 HYPOTAGMERNE.....	29
7.2.1 <i>Substantivsyntagmer</i>	29
7.2.2 <i>Pronominalsyntagmer</i>	30
7.2.3 <i>Adjektivsyntagmer</i>	31
7.2.4 <i>Adverbiumssyntagmer</i>	31
7.3 KATATAGMERNE.....	32
7.3.1 <i>Nominalsyntagmer</i>	32
7.3.2 <i>Præpositionssyntagmer</i>	33

7.3.3 Konjunktionsyndagmer.....	33
7.4 PARATAGMERNE.....	33
7.5 VERBALSYNTAGMERNE.....	34
7.5.1 <i>infinite verbalsyndagmer</i>	35
7.6 ABSOLUTE KONSTRUKTIONER.....	38
8. ANALYSEEKSEMPEL.....	39
9. GODE RÅD TIL SYNTAKTISK ANALYSE.....	40
8. SYNTAGMEOVERSIGT:.....	41

Redaktion Merete Birkelund
(Pré)Publication #201
Aarhus Universitet, september 2014
© Forfatterne

1. Indledning

Sætningsanalyse er et fundamentalt hjælpemiddel i al sprogbeskrivelse. For overhovedet at forstå et sprogligt udsagn - hvad enten det er skrevet eller talt - er man nødt til at forstå hvorledes sætningerne er skruet sammen; man må forstå deres struktur. For eksempel skal man for at forstå sætningen *Vi spiser, børn!* være klar over, at *børn* ikke spiller samme rolle som *kager* i *Vi spiser kager*; og når det kan være en god joke at sige *Det er et mindre, pænt selskab*, er det fordi denne sætning (når vi ser bort fra kommaet, som jo ikke altid kan høres) kan have to strukturer, nemlig en hvor *mindre* hører sammen med *pænt* (så det er selskabet der er "mindre pænt") og en hvor *mindre* hører sammen med *selskab*, så der er tale om et selskab der er mindre og(/men) pænt.

Sætningsanalysen udgør et helt nødvendigt grundlag for indlæringen af grammatik. Hovedparten af de grammatiske regler knytter sig således direkte til en analyse af sætningen. Derfor er det meget vigtigt at forstå analysens basale egenskaber.

De fleste har i løbet af deres skoletid stiftet bekendtskab med sætningsanalyse. I folkeskolen lærer vi at sætte kryds og bolle og på gymnasiet lærer vi om trekantede, bølgestreger og latinske betegnelser. Et af de store problemer er at det sjældent bliver gjort tydeligt hvad vi egentlig gør når vi analyserer en sætning. De fleste gymnasieelever er i stand til at lokalisere subjekter og objekter, men de færreste vil være i stand til at give et svar på hvad et subjekt og et objekt er. Sætningsanalysen er i høj grad noget der baserer sig på en syntaktisk intuition, en mavefornemmelse. I nærværende kompendium vil vi forsøge at give et billede af de forskellige syntaktiske forbindelser og deres karakteristika med henblik på at kunne foretage en sætningsanalyse der i højere grad er baseret på forståelse end mavefornemmelse.

2. Analyseprincipper

2.1. Analyse

Når man læser en tekst, går man i det væsentlige frem ord for ord fra venstre mod højre.

Når man analyserer, går man frem efter et andet princip. Man går trinvis frem, idet man på hvert trin af analysen opdeler en betragtet helhed i dens enkeltdele. Således kan man f.eks. vælge (på første trin) at opdele en tekst i afsnit der derpå kan analyseres i **perioder** (adskilt af punktum, spørgsmålstegn eller udråbstegn), som så igen kan analyseres i sætninger. I grammatikken er sætningen den største analyseenhed; men man må aldrig glemme at enhver sætning i virkeligheden også selv er del af en større enhed.

2.2. Sætningen

En periode kan bestå af en eller flere sætninger. En sætning er kendetegnet ved at den er bygget op omkring et **finit verbum** og et **subjekt** for verbet. Et finit verbum er et verbum der er bøjet i **person**, **tal** og **tid**. Verbets person og tal retter sig efter subjektet. Det kaldes **kongruens**.

Man skelner mellem **hovedsætninger** og **bisætninger**:

- en bisætning er led i en anden sætning
- en hovedsætning er ikke led i en anden sætning.

I følgende periode fra *Maigret hésite* (af Simenon):

Il ne m'a pas parlé de ses affaires, mais je sais qu'il avait un armateur grec dans son bureau.

er der to hovedsætninger:

- *Il ne m'a pas parlé de ses affaires* og
- *je sais qu'il avait un armateur grec dans son bureau*

og en bisætning:

- *qu'il avait un armateur grec dans son bureau,*

der er led i den anden hovedsætning.

2.3. Et analysetrin

Hvert trin i sætningsanalysen består af tre dele:

a. Den betragtede helhed "**skæres ud**" i sine hovedbestanddele, således at man kan se, hvad der hænger sammen.

ex: je / sais / qu'il avait un armateur grec dans son bureau

b. Det bestemmes hvilken **ledfunktion** hver af disse dele har inden for den analyserede helhed¹.

I eksemplet:

je er **subjekt**,

sais er **verballed**,

qu'il avait un armateur grec dans son bureau er **objekt**.

c. Det bestemmes hvilken **konstituent** hvert af disse led er udfyldt af.

I eksemplet:

subjektet er udfyldt af et (personligt) **pronomen**

verballedet er udfyldt af et **verbum** (i 1. person, præsens, ...)

objektet er udfyldt af en (kompletiv) **bisætning**.

For hver konstituent der består af mere end et ord, kører man nu videre med andet trin i analysen. Således kan bisætningen analyseres videre i fem dele *que / il / avait / un armateur grec / dans son bureau* der kan bestemmes med hensyn til led og konstituent.

2.4. Præsentation af analysen

Ved præsentation af analysen skal både den hierarkiske struktur (der er resultatet af den trinvis fremgangsmåde) og de tre dele på hvert niveau af analysen (svarende til hvert trin) fremgå klart. Dette kan man f.eks. opnå ved at anvende et træstrukturdiagram; men man kan også gøre det på andre måder (f.eks. med parenteser og parenteser inden i parenteserne, i prosatekst eller i et kassedigram). Selve præsentationsformen er ligegyldig. Det eneste der betyder noget er at strukturen kommer klart frem. (se fx analyseeksemplet sidst i kompendiet)

¹ I visse tilfælde er det hensigtsmæssigt i første analysetrin at dele sætningen op i subjekt og "resten", der kaldes **sætningsprædikat**. Konstituenten i sætningsprædikatet er et **finit** verbalsyntagma. Derefter fortsættes som angivet her. (se 7.1.1)

2.5. Led og konstituentter

Der er ofte en snæver sammenhæng mellem bestemte ledtyper og bestemte konstituenttyper. Således vil et verballed altid være udfyldt af et verbum og et objekt oftest af et **nominalsyntaxme** (se. 7.3.1). Alligevel er det meget vigtigt at skelne de to dele af analysen; blandt andet fordi de fleste led faktisk godt kan bestå af forskellige konstituenttyper (vi så f.eks. ovenfor at et objekt kan bestå af en bisætning), medens på den anden side set en bestemt konstituenttype godt kan udfylde vidt forskellige ledfunktioner. Læg mærke til, at de navne, vi giver ledtyperne, ofte ender på *-al*! Således siger vi "verbal" når vi taler om led, men "verbum" når vi taler om konstituentter. Denne terminologi er det meget vigtigt at lære.

Det er således helt afgørende for den grammatiske analyse at holde begreberne ledfunktion og konstituenttype skarpt ude fra hinanden. Principielt kan enhver konstituenttype udfylde en hvilken som helst ledfunktion.

Imidlertid er der selvfølgelig alligevel visse systematiske sammenhænge mellem konstituenttyper og ledfunktioner. En metafor kan tjene til at belyse dette forhold.

Lad os lade som om, vi skal udføre en grammatisk analyse af et parcelhus. Vi registrerer, at det består af vægge, døre, vinduer osv., der hver især udfører en bestemt (led!)funktion i huset. Ser vi nu på hvilket materiale (hvilke konstituentter!) huset er bygget af, opdager vi måske at der er brugt træ, mursten og glas. Principielt kan man bruge et hvilket som helst materiale til hver af funktionerne - en væg kan lige godt være af træ, mursten eller glas - men selvfølgelig er der præferencer; især er det nok svært at lave et vindue af andet end glas.

Sådan er det også med sætninger. For eksempel er det klart at et verbum (normalt) ikke kan fungere som subjekt, og at et nominalsyntaxme selvfølgelig ikke kan være verballed. Det er disse "præferenceforbindelser" mellem ledtyper og konstituenttyper der har ført til at visse ledfunktionsnavne minder om visse konstituenttypenavne (verbal/verbum, adverbial/adverbium osv.). Denne sammenhæng kan man udnytte. Således kan man samle ledfunktionerne 'subjekt', 'objekt' og 'styrelse i præpositionssyntaxme' under betegnelsen **nominale funktioner**, fordi disse ledfunktioner typisk som konstituentter har **nominale størrelser** (nominalsyntaxmer, proprier, pronominer, osv.). Det helt afgørende er blot, at man aldrig glemmer, at der er tale om to fundamentalt forskellige aspekter af den grammatiske analyse.

3. Sætningsstruktur og ledfunktioner.

Man kan skelne mellem elementære og komplekse sætningsstrukturer. I en vis forstand kan man opfatte sætninger med kompleks struktur som omdannelser (**transformationer**) af sætninger med elementær struktur. Det er derfor vigtigt først at lære sætningens grundstruktur.

I enhver sætning spiller verbalet en helt central rolle. Flere af sætningens led er direkte knyttet til verbalet, og nogle typer kan kun forekomme, hvis verbalet er udfyldt af bestemte typer verber. Således kan man ikke have objekt i en sætning med verbet *dormir*, og subjektsprædikat kan kun forekomme sammen med verber som *être*, *devenir*, *s'appeler* osv. Disse verber kan til gengæld aldrig kombineres med objekt.

Man kan sige, at ethvert verbum (lige som et atom) har en bestemt valens, der angiver, hvor mange (og hvilke) led det kan knytte til sig i en sætning. Når verbet så forekommer (som verbal) i en sætning, vil disse led også være til stede eller i det mindste blive underforstået. For eksempel knytter verbet *manger* to led til sig, nemlig et, der angiver hvem der spiser (det er subjekt), og et, der angiver, hvad der spises (objektet). Af disse vil subjektet altid være til stede, medens objektet kan udelades; men man vil altid underforstå objektet. Man kan for eksempel kun forstå sætningen *Pierre mange* som betydende *Pierre mange quelque chose*. Det er noget helt andet hvis man hører en sætning som *Pierre dort*. Verbet *dormir* angiver kun tilknytningen af ét led, og denne sætning underforstår da heller ikke noget som helst.

Nogle led impliceres således af verbalet, men det er naturligvis også muligt at udtrykke led i en sætningen som ikke er impliceret af verbalet. Disse led kaldes frie tilføjelser og der skelnes derfor overordnet mellem bundne led og frie tilføjelser:

Bundne led	Eks.
Valensled <ul style="list-style-type: none"> • Subjekt • Objekt • Adjekt <ul style="list-style-type: none"> - Subjektsprædikativ - Objektsprædikativ - Indirekte Objekt - Dativobjekt - Lokativobjekt 	<i>Pierre mange un gâteau.</i> <i>Il comprend <u>le français</u>.</i> <i>La maison est <u>rouge</u>.</i> <i>Il rend sa femme <u>heureuse</u>.</i> <i>Elle parle souvent <u>de sa famille</u>.</i> <i>Le prof donne des bonbons <u>aux étudiants</u>.</i> <i>Michelle va <u>à Paris</u>.</i> <i>Les enfants se comportent <u>bien</u>.</i>
Bundne adverbialer	
Frie tilføjelser	
Adverbialer Frit prædikativ til subjekt Frit prædikativ til objekt Fri dativ	<i><u>A Paris</u>, Pierre achète des livres.</i> <i><u>Choqué</u>, elle quitte le cinéma.</i> <i>Il a vu Marie <u>sortant du cinéma</u>.</i> <i>Pierre ouvre la porte <u>pour elle</u>.</i>

4. De bundne led.

4.1 Valensled og valensgrammatik.

I et valensgrammatisk perspektiv er verbalet, som sagt, sætningens kerne. Verbet kan opfattes som en situation hvori der er en eller flere aktører er nødvendige for at denne verbalsituation finder sted. Verbalets betydning er så at sige ukomplet uden disse aktører. De led der udfylder disse aktørroller er valensleddene. De udfylder et af disse "huller" i verbets betydning.

F.eks. så kræver verbet "*casser*" at der er én der ødelægger, og at noget ødelægges, før end vi kan sige at denne verbalsituation har fundet sted.

Man kan klassificere verberne efter hvor mange valensled og hvilke valensled de konstrueres med. Der skelnes mellem verber der kræver fra 1 til 3 aktører. Disse kaldes henholdsvis:

Monovalente

- Dormir (X)
- Courir (X)

Divalente

- Manger (X,Y)
- Casser (X,Y)
- Faire (X,Y)

Trivalente

- Donner (X,Y,Z)
- Acheter (X,Y,Z)
- Placer (X,Y,Z)

Det er nu interessant at se nærmere på hvilke typer valensled (subjekt, objekt osv.) der kan knyttes til de forskellige typer verber. Her viser det sig at valensleddene falder i tre hovedklasser:

- **subjekt**
- **(direkte) objekt**

- **adjekt**, som er en fællesbetegnelse for alle de andre fem typer valensled: dativobjekt, indirekte objekt, lokativobjekt, subjektsprædikatív og objektsprædikatív. (Se 4.4)

Nu viser det sig at en fransk sætning aldrig kan indeholde mere end henholdsvis ét subjekt, ét objekt og ét adjekt². Det er netop på grund af denne særlige regel at det er hensigtsmæssigt at de sidste fem slags valensled er samlet i én gruppe. En anden syntaktisk regel siger at der altid skal være et subjekt i en sætning³. Derfor vil det ene valensled - og det vil for de monovalente verber sige valensleddet - altid spille rollen som subjekt. Dette fører til at der findes i alt fire typer grundstrukturer af franske sætninger svarende til de fire mulige kombinationer af valensled. Ethvert verbum er knyttet til netop én af disse strukturer:

- **S** (ex: *Paul dort*)
- **S O** (ex: *Paul mange des pommes*)
- **S A** (ex: *Paul obéit à son père*)
- **S O A** (ex: *Paul rend sa femme heureuse*)

Vi kan se at der er to typer divalente verber, nemlig dem der ud over subjekt tager et objekt, og dem der ud over subjekt tager et adjekt. Divalente verber der tager objekt kaldes **transitive**, mens verber der ikke tager objekt kaldes **intransitive**.

De verber der tager adjekt (de to sidstnævnte grupper i oversigten) kan videreinddeles efter hvilken slags adjekt de kan tage. Nogle kan tage flere slags adjekt, som f.eks. *être*, der kan tage subjektsprædikatív som i *Paul est heureux* og lokativobjekt som i *Paul est à Paris*. Andre kan kun tage én slags adjekt som *obéir* i eksemplet ovenfor der kun kan tage dativobjekt.

Valensleddene udgør sammen med verbalet (og eventuelle bundne adverbialer) **sætningskernen**. Der er ret præcise regler for valensleddenes placering i sætningen, især når de er udfyldt af pronominer.

4.2 Subjekt.

At definere subjektet kan være svært at gøre simpelt. De fleste forbinder subjektet med agentrollen dvs. den der udfører handlingen i sætningen, men dette er ikke altid tilfældet. Mere generelt gældende kunne man sige at subjektet er det led verbalsituationen handler om. Subjektet er det led om hvilket resten af sætningen postuleres at være sand.

² I en sætning som *Paul et Marie sont revenus de Paris*, er *Paul et Marie* en **sideordningsforbindelse**, der tilsammen udgør sætningens subjekt. Der er altså kun ét subjekt også i sådanne sætninger.

³ Denne regel gælder også på dansk, engelsk og tysk, men f.eks. ikke på spansk og italiensk.

Eks.

Le petit garçon a renversé le grand vase bleu.

Le gâteau est mangé par Pierre.

Subjektet er det led som så at siger starter verbalsituationen. Det er subjektets tilstedeværelse der gør at verbalet bøjes i tid, tal og person. Man siger at subjektet gør at verbalet aktualiseres. Denne tætte forbindelse gør at subjektet kongruerer med verbalet i person og tal.

Endvidere kan subjektet karakteriseres ved at kunne erstattes med et subjektspronomen dvs. et personligt pronomen i nominativ (se FGoS §74a). Her anvendes en rest af det gamle kasussystem til at markere subjektsfunktionen.

Le grand chat que je viens d'acheter a mangé ma perruche -> il a mangé ma perruche

Pronominalisering og kongruens med verbalet er de to nemmeste argumenter at tage i brug for at lokalisere subjektet.

4.3 Objekt.

Objektet er blevet beskrevet som den eller det handlingen rettes imod. Objektet er det led der er tættest knyttet til verbalet forstået på den måde at det er det led man ikke kan forestille sig verbalsituationen uden. Fx et verbum som *manger* kræver at der er noget det bliver spist før vi overhovedet kan tale om en spisehandling.

Eks.

Je mange une pomme

Il a acheté une maison

Le prof a donné un livre à un étudiant

Den meget tætte forbindelse mellem objektet og verbalet kan illustreres ved at se hvordan udskiftning af objektet kan medføre betydningsændring i verbalet:

Il a pris la pomme.

Il a pris le bus.

Il a pris une décision.

Her ses det tydeligt at verbets betydning, er under stærk påvirkning af objektet og viser dermed den tætte forbindelse mellem verbal og objekt.

I selve sprogsystemet kan vi lige som ved subjektet anvende pronominalisering til at karakterisere objektet. Objektet kan som regel erstattes med et objektspronomen, dvs. et personligt pronomen i akkusativ (se FGoS §74a)

Julie a pris son médicament --> Julie l'a pris

Slutteligt er det værd at nævne at et objekt aldrig kan bestå af et præpositionssyntagma.

4.4 Adjekt.

Adjektet er den tredje og sidste ledfunktion, der hører under valensleddene. Adjektsrelationen kan komme til udtryk på fem forskellige måder, men da de alle er udtryk for adjektsrelationen, kan de ikke optræde samtidig. Der kan kun være et af hvert valensled pr. verbal. Alle fem mulige former af adjektet udfylder så at sige den samme plads i sætningsstrukturen.

Samlet set gælder der for adjektet at det siger noget om enten subjektet eller objektet. Hvis der er et objekt, så vil det altid være det adjektet fortæller noget om.

Man kan med fordel dele forskellige adjekter i to grupper: de prædikative (subjektsprædikativ og objektsprædikativ) og de lokative adjekter (indirekte objekt, dativobjekt og lokativobjekt)

4.4.1. De prædikative adjekter.

Subjektsprædikativ.

Subjektsprædikativet er et led der tillægger sætnings subjekt en egenskab. Den relation der er mellem subjektet og subjektsprædikativet etableres af verbet og findes ved verber som: *être, devenir, rester, apparaître, paraître og sembler*. Disse verber er alle kendetegnet ved at de på en eller anden facon sætter et lighedstegn ml. subjektet og subjektsprædikativet. Subjektsprædikativet markeres i sproget ved kongruens når det er muligt.

Eks.

La porte reste ouverte

Marie est belle

Subjektsprædikativet kan endvidere erstattes med et neutralt og invariabelt *le*.

Nathalie paraît heureuse --> Nathalie le paraît

Objektsprædikativ.

Objektsprædikativet er et led som tillægger objektet en egenskab. Objektsprædikativet findes kun ved trivalente verber i og med at der i sagens natur skal være et objekt for at der kan tales om et objektsprædikativ. Objektsprædikativet findes ved verber som: *rendre, nommer, og croire*. Objektsprædikativet markeres, som subjektsprædikativet, ved kongruens hvor det er muligt:

Eks.

Cette nouvelle l'a rendu malade

Michel a mis une fille enceinte

On l'a nommé "le sauveur de la patrie"

Je croyais ma cousine perdue

Objektsprædikativet findes også i **en særlig konstruktion** med laisser/sanseverbum + Objekt + infinitiv(syntagme):

La femme / laisse / les enfants / jouer

S Val O OP

Les élèves / ont entendu / le prof / chanter dans les couloirs

S Val O OP

Denne konstruktion kan nemt forveksles med den såkaldte kausative konstruktion (se FGoS §161a): *faire/laisser/sanseverbum + infinitiv + Objekt*:

Marie / laisse dormir / son petit frère.

S Val O

I den kausative struktur er der således ikke tale om objektsprædikativ, men et sammensat verbal med objekt.

4.4.2 De lokativiske adjekter.

De lokativiske adjekter er kendetegnet ved at de indplacerer subjektet eller objektet i sætningen i forhold til et sted. Det der adskiller dem fra hinanden er overordnet set graden af den konkrethed der er forbundet med dette sted. Det mest konkrete lokativiske adjekt er lokativobjekt, dernæst dativobjekt og til sidst det meget abstrakte indirekte objekt. Dertil kommer også andre særegne karakteristika.

Endvidere har de lokativiske adjekter det til fælles at de alle ofte består af præpositionssyntagmer (eller et pronomen).

Lokativobjekt.

Lokativobjektet angiver en meget konkret lokativ placering af enten subjekt eller objektet . Disse findes derfor ofte ved verber, der indikerer noget med sted i form af fx destination.

Eks.

Julie est arrivée à Nice

La voiture sort dans la rue

Pierre a placé le beurre sur la table

Lokativobjektet vil desuden være et ganske konkret, fysisk og rummeligt sted. Denne stedsbetydning kan udnyttes til at lave en semantisk test. Det vil i det fleste test være muligt at lave en parafrase med *être* på følgende måde:

*Julie est arrivée à Nice --> Julie **est** à Nice*

Et ofte mødt analyseproblem er skelnen mellem et stedsadverbial og lokativobjekter. For at holde disse adskilt, så skal man først og fremmest holde fast i at lokativobjektet er et valensled og stedsadverbialet er en fri tilføjelse. Lokativobjektet er således knyttet til verbalet, og det skylder så at sige verbalet sin tilstedeværelse. Derfor kan man i første omgang prøve at se om der i verbet ligger en betydning der har med lokation at gøre.

En anden metode er at anvende det faktum at som adjekt, indplacerer lokativobjektet enten subjektet eller objektet, mens stedsadverbialet indplacerer hele verbalsituationen. Denne betydningsnuance kan tydeliggøres ved at prøve at tilføje "*et cela se passe + det led der angiver noget med sted*".

Eks.

Harry se promenait dans la forêt -> Harry se promenait et cela se passait dans la forêt

Denne omskrivning virker ganske fint og viser at hele verbalsituationen foregår i skoven og der er altså derfor tale om et stedsadverbial.

*Pierre a placé le beurre sur la table --> *Pierre a placé le beurre et cela s'est passé sur la table*

Denne omskrivning fungerer ikke. Den betyder i hvert fald ikke det samme som man umiddelbart ville forstå ved den oprindelige sætning. Dette viser dermed at "sur la table" ikke indplacerer hele verbalsituationen, men snarere objektet "le beurre" og der er derfor nok tale om et lokativobjekt.

Dativobjekt.

Dativobjektet spiller i de klassiske eksempler en modtagerrolle. Dette er dog langt fra altid tilfældet. Dativobjektet kan, som nævnt, opfattes som en mere abstrakt lokativ.

Eks.

*Pierre a envoyé le paquet à Jeanne
J'ai dit à ton frère que je voulais venir.*

Den mere abstrakte lokative modtager-betydning som forbindes med dativobjektet gør at man i mange tilfælde med dativobjekter kan lave en semantisk test hvor man laver en parafrase med *avoir*:

Harry a donné des fleurs à sa mère --> la mère a les fleurs

Denne parafrase udtrykker det semantiske forhold mellem enten subjektet eller objektet og dativobjektet. Det skal også her nævnes at der ved visse verber er tale om den stik modsatte betydning, men hvor der stadig er tale om dativobjekt fx

Ron et ses frères ont volé la voiture à leur mère --> la mère n'a pas la voiture

Ligesom ved subjektet og det direkte objekt, kan vi også karakterisere dativobjekt pronominalt da dette netop kan pronominaliseres med et pronomen i dativ.

Il obéit à son père --> il lui obéit

Et sidste træk der karakteriserer dativobjektet er at det altid består af et præpositionssyntagma indledt med præpositionen *à* eller et pronomen i dativ (se FGoS §74a).

Indirekte objekt.

Det indirekte objekt er det neutrale adjekt. Modsat det meget konkrete lokativobjekt og dativobjekt, som er involveret i verbalsituationen på en helt specifik måde, så er der med det indirekte objekt tale om en mere abstrakt relation. Ligesom lokativobjektet og dativobjektet, så består det indirekte objekt altid af et præpositionssyntagma eller et pronomen:

Pierre est arrivé à convaincre sa femme

Cela a amené Pierre à cette décision

Michel a poussé sa femme au désespoir.

Da det indirekte objekt netop er karakteriseret semantisk ved ikke at indgå i verbalsituationen på en så konkret måde som dativ- og lokativobjekt, er det derfor også svært at komme med analysetests der afslører det indirekte objekt. Det indirekte objekt findes derfor nemmest ved først at fastslå at der er tale om et adjekt, og siden afvise at det er lokativ- eller dativobjekt.

4.5 De bundne adverbialer.

En gruppe af adverbialer knytter sig til en enkelt konstituent og modaliserer denne i forhold til kategorierne **måde, grad, instrument eller kvantitet**. Disse er ikke valensled da de ikke som sådan impliceres af verbalet, men må stadig karakteriseres ved at være bundne led i og med at de bindes tæt til det led de siger noget om og ikke kan adskilles herfra⁴.

Eks.

Paul a battu le chat avec le bâton (Instrument)

Les pommes pèsent 5 kilos (kvantitet)

Mes enfants se comportent poliment (måde)

⁴ Nogle af disse bundne adverbialer kan dog ligne som valensled som det fx er tilfældet i eksemplet med *comporter*. Verbet *comporter* synes at kræve tilstedeværelsen af *poliment* eller en lignende mådesbetegnelse. At *poliment* ikke er kan forstås som fx et objekt, kan bl.a. ses ved at man det ikke er muligt at erstatte det med et objektspronomen.

Julien rougit extrêmement (grad)

De bundne adverbialer findes også på syntagmeniveau i fx adjektivsyntagmer og adverbiumsyntagmer (se 7.2.3 og 7.2.4).

5. De frie tilføjelser.

De frie tilføjelser kan lidt groft siges at sige noget om "de nærmere omstændigheder" for verbalhandlingen. Mange af de frie tilføjelser kan betydningsmæssigt minde om nogle af de bundne led, men de adskiller sig fundamentalt på det syntaktiske plan. De frie tilføjelser er ikke impliceret af verbet. Disse led er af denne årsag mere mobile i sætningen.

5.1 Adverbialer

I denne kategori skal der skelnes mellem to typer adverbialer: de **frie adverbialer** og **sætningsadverbialerne**.

5.1.1 De frie adverbialer

De frie er, som navnet angiver, ikke bundet på samme måde som de bundne adverbialer. Dette skyldes at disse ikke siger noget om et enkelt led i en sætning, men derimod siger noget om hele sætningen i forhold til fx tid og sted. Man siger at de frie adverbialer har hele sætningen som **virkefelt**. Man kan måske forestille sig at valensleddene er skuespillerne i verbalets drama, mens de frie adverbialer så at sige sætter scenen for dette drama. Der er dog andre betydningsmuligheder for de frie adverbialer end blot tid og sted.

Eks.

A Paris, la vie coûte très cher

Dehors, il fait trop chaud

Deux jours après la réunion, il avait tout oublié

Disse adverbialer er, som sagt, syntaktisk friere og kan derfor oftest flyttes rundt i sætningen.

5.1.2 Sætningsadverbialer

Sætningsadverbialer fortæller også noget om hele sætningen, men adskiller sig fra de frie adverbialer ved kun at knytte en kommentar til sætningen, og de har derved ikke nogen indflydelse på sætningens sandhedsbetingelser.

Eks.

Malheureusement, Marie est fasciste.

Franchement, je ne sais pas s'il reviendra.

En bref, il est stupide.

At disse ikke indgår i sætningens sandhedsbetingelser kan ses i det første eksempel. Her knyttes der en kommentar til resten af sætningens indhold, en evaluering (**ytringen**), men uanset om taler finder denne sætningens indhold "beklageligt", så har det intet at gøre med om sætningen er sand eller ej. De to sidste knytter ikke som sådan en kommentar til sætningens indhold, men snarere den måde sætningen siges på (**udsigelsen**).

5.2 Frit prædikativ.

Et frit prædikativ er lidt groft defineret som et løst tilknyttet led der siger noget om subjektet eller objektet. Dvs. at modsat de bundne prædikativer (subjektsprædikativ og objektsprædikativ), så er det ikke verbet der etablerer relationen mellem de to led.

Eks.

Dupont est rentré ivre

Surprise par l'explosion, Marie s'enfuit

Lucien entra dans le salon, souriant de toutes ses dents

Som det fremgår af ovenstående eksempler, så er disse verber ikke nogen af dem vi forbinder med subjekts- eller objektsprædikativ. Dog er der stadig tale om karakteriserende led til hhv. subjektet eller objektet. Den afgørende forskel er således at disse ikke er bundet af verbets betydning.

5.3 Fri dativ.

Ligesom de frie prædikativer kan forstås som en ubunden udgave af de bundne prædikativer, så kan den frie dativ også forstås som en ubunden udgave af den bundne dativ. Det er i høj grad betydningsmæssigt de ligner hinanden, men den frie dativ kan kendes ved at den optræder ved verber som normalt ikke kan konstrueres med dativ.

Eks.

Pierre a fabriqué une table pour Marie.

Que lui voulaient-ils ?

Il ouvre la porte pour lui.

Det bemærkes at hverken "vouloir" eller "fabriquer" konstrueres normalt med dativ. Derudover er det vigtigt at bemærke at den frie dativ også kan pronominaliseres med et dativ pronomen, fx "Il lui ouvre la porte". Den ikke-pronominelle form viser dog et andet træk ved den frie dativ, nemlig at her foretrækkes præpositionen "pour" fremfor "à".

6. Afledte led.

Den elementære sætningsstruktur kan undergå visse systematiske **transformationer**. Disse transformationer omdanner systematisk elementære sætninger til afledte sætninger. Nogle vigtige typer afledte sætninger er: **passivsætninger, sætninger med foreløbigt subjekt og sætningskløvnings**:

6.1 Passivsætninger.

Passivsætninger opstår ved at objektet i en elementær (**aktiv**) sætning flyttes frem som subjekt samtidig med at verbalet ændrer form (det bøjes i passiv). Det oprindelige subjekt (som der jo så ikke mere er plads til som subjekt i sætningen) kan enten helt forsvinde eller præsenteres ved hjælp af den særlige "afledte" ledtype **agens**.

Eks.

Pierre réveille Marie -> Marie / est / réveillée (par Pierre).
S Val SP

Bemærk at passiv ikke analyseres som en konstruktion med sammensat verbal, men som en struktur med subjektsprædikat.

6.2 Sætninger med foreløbigt subjekt.

Denne konstruktion opstår ved at subjektet flyttes om bag verbalet. På det oprindelige subjekts plads placeres nu et **foreløbigt subjekt** (FS), medens det oprindelige subjekt bliver til **egentligt subjekt** (ES). Denne transformation giver altså anledning til to nye slags subjekter.

Eks.

Que la terre soit ronde / est / un fait.
S Val SP

Il / est / un fait / que la terre est ronde.

FS Val SP ES

6.3 Sætningskløvninger.

Sætningskløvning opstår ved at et led så at sige hives ud af sætningen (der "kløves") og fremhæves ved en særlig transformation. Der findes flere typer sætningskløvninger. Følgende er et eksempel på en **simpel sætningskløvning**:

Eks.

Pierre revient aujourd'hui -> C'est aujourd'hui que Pierre revient.

Når vi skal analysere en sætningskløvning, gør vi det ved først at føre den tilbage til den elementære sætning den kommer fra, for derefter blot at analysere denne.

7.1.1 Hovedsætninger.

Hovedsætningen er vores største analyseenhed. En hovedsætning består altid af et subjekt og et **sætningsprædikat**. Sætningsprædikatet er "resten" af sætningen. Sætningsprædikatet er alt det der med sætningen siges at være sandt om subjektet og dette vil altid bestå af et finit verbalsyntagma (se afsnit 7.1.6.). Dertil kan komme visse frie ledtyper der knytter sig til hele sætningen.

Eks.

Pierre / veut trois gâteaux
S sæt.præd.

Denne todelte struktur er der altid, men det er kun i visse særlige tilfælde at det i analysen giver mening at henvise til den (se fx afsnit 7.4). Derfor blev dette træk ved hovedsætningen heller ikke gennemgået i afsnittet om sætningens grundstruktur.

7.1.2 Bisætninger.

Bisætninger består (på fransk) altid af én **konjunktion**⁷ efterfulgt af en **(hoved)sætning**⁸.

Eks.

Je cherche un étudiant qui / sache le français.

Bemærk at i visse bisætningstyper kan konjunktionalet have en dobbeltfunktion. I ovenstående tilfælde er konjunktionalet *qui* både konjunktionalet og subjekt i bisætningen.

7.1.3 Hypotagmer.

Hypotagmer (underordningsforbindelser) indeholder altid netop én kerne som syntagmet er opkaldt efter. Denne kan ikke udelades. (Simple) substantivsyntagmer, adjektivsyntagmer og adverbiumsyntagmer er underordningsforbindelser.

Eks.

Il / court / très vite
S V Adv.

⁷ Modsat dansk, hvor man kan sige såvel *Peter siger at han kommer tilbage*, som *Peter siger han kommer tilbage*. Læg også mærke til, at man ikke på fransk må sætte komma foran dette *que*.

⁸ Bemærk at på fransk er ordstillingen i en bisætning den samme som i en hovedsætning. Dette er modsat dansk, hvor adverbialerne - herunder nægtelsen *ikke* - står forskelligt placeret i hoved- og bisætninger.

Det bundne adverbial er det eneste syntagma i ovenstående sætning. Syntagmet består af to ord(led). Forholdet mellem disse to led er dog ikke lige i og med at *très* ikke kan stå uden *vite*, men *vite* kan sagtens fungere alene : *il court vite* vs. **il court très*. *Vite* er således kernen i dette syntagma.

7.1.4 Katatagmer.

Katatagmer er en struktur, hvori der er en slags solidaritetsforhold mellem to led som er gensidigt afhængige. Nominalsyntagmer og præpositionssyntagmer er katatagmer.

Eks.

Le chat / déteste / le chien
S V O

Begge de syntagmer der står som hhv. subjekt og objekt i dette eksempel består af to ord. Ingen af disse to ord kan udfylde hele subjekts- eller objektsfunktionen alene. Det går ikke at sige **le déteste chien*. Begge ord(led) er nødvendige for at syntagmet fungerer.

7.1.5 Paratagmer.

Paratagmer (sideordningsforbindelser) består af to eller flere syntagmer eller ord af samme type som er knyttet sammen f.eks. ved hjælp af en sideordnende konjunktion (*et, mais, ou, car*) eller et komma. I en sideordningsforbindelse er der derfor flere kerner der hver især kan tegne syntagmet alene.

Eks.

Le chien et le chat / sont / français
S V SP

Subjektet i ovenstående sætning består af to syntagmer som er sideordnet med konjunktionen *et*. Begge syntagmer kan fint udfylde subjektsfunktionen alene: *le chien est français* og *le chat est français*.

7.1.6 Verbalsyntagmer.

Verbalsyntagmer er bygget op omkring et verbal. Dette verbal kan enten være bøjet (finit) eller ubøjet (infinit). Der skelnes således mellem finitte verbalsyntagmer og infinitte verbalsyntagmer. Vi skal senere se nærmere på de forskellige typer af infinitte verbalsyntagmer.

Verbalsyntagmer er karakteriseret ved at indeholde en forbindelse mellem verbalet og dettes logiske subjekt. Denne forbindelse kaldes **nexus**. Når den kommer eksplicit til udtryk som i finitte verbalsyntagmer, der jo kræver tilstedeværelsen af subjekt, taler vi om **primær nexus**, medens vi taler om **sekundær nexus** i de infinitte verbalsyntagmer hvor subjektet kun kan underforstås.

Eks.

Il n'a pas vu la Joconde

Il sentit la Joconde le regarder

7.2 Hypotagmerne

7.2.1 Substantivsyntagmer

Substantivsyntagmer består af et **kerneled** som ofte vil bestå af et substantiv eller en anden ordklasse der får en substantivisk funktion. Derudover kan der tilføjes nogle led der fortæller noget om kernen. Disse led kaldes **attributiver** og dem kan der i princippet være et uendeligt antal af, mens der kun kan være én kerne.

Eks.

J'aime la table ronde

I dette syntagma er *table* kernen, mens *ronde* er et attributiv. Udover at der kan være tilknyttet et attributiv kan der også være tilknyttet en såkaldt apposition. **Appositioner** er egentlig ikke rigtige sætningsled. De er en slags mellemting mellem attributiver og frie prædikativer, som de ofte kan være vanskelige at skelne fra. Appositioner er karakteriseret ved:

- at følge umiddelbart efter det led, de lægger sig til;

- at stå mellem kommaer eller i parentes (det afgørende er at de altid udtales som om de er en tilføjelse i parentes);

- ikke at kunne flyttes, uden at sætningen ændrer afgørende betydning.

Følgende eksempel illustrerer forskellen på en apposition og et frit prædikativ:

Pierre, la tête vide, n'a pas pu répondre aux questions du professeur

Hvis sætningen betyder at det var *fordi* Pierre var helt tom i hovedet at han ikke kunne svare, kan *la tête vide* flyttes uden betydningsændring, og der er tale om et frit prædikativ (til subjekt). Hvis derimod *la tête vide* blot er en ekstra beskrivelse af Pierre, kan det ikke flyttes uden radikal betydningsændring, og der er tale om en apposition.

Den funktion substantivsyntagmer hyppigst indtager er rollen som nominal styrelse i et nominalsyntaxme (se afsnit 7.3.1.). I ovenstående eksempel spiller substantivsyntagmet altså ikke en rolle på sætningsniveau, men fungerer som et led i et andet syntagma.

7.2.2 Pronominalsyntaxmer.

Pronominalsyntaxmet består af en pronominel **kerne** og et **attributiv**.

Eks.

Ma voiture est plus vite que celle de Pierre

Syntaxmet dannes ofte med de demonstrative pronominer, som herover, da disse altid skal konstrueres med et attributiv. Her består kernen således af det demonstrative pronomen "*celle*" og attributivet af præpositionssyntaxmet "*de Pierre*". Syntaxmet kan også forekomme med andre typer af pronominer som kerne.

Pronominalsyntaxmer står ofte som subjekt, objekt eller styrelse for præposition. Disse tre funktioner kaldes normalt **de nominale funktioner**. Disse funktioner udfyldes normalt af de såkaldte **nominale størrelser**, hvoraf de vigtigste er: Nominalsyntaxmer, proprier og pronominer.

7.2.3 Adjektivsyntagmer.

Adjektivsyntagmet er bygget op omkring en adjektivisk **kerne**, hvortil der kan knyttes et foranstillet bundet **adverbial**.

Eks.

Elle est très belle

I dette eksempel er *belle* den adjektiviske kerne da denne kan stå uden gradsadverbialet *très*, som blot fungerer som en modificering af adjektivets betydning.

Ved visse adjektiver kan der også tilknyttes et efterstillet præpositionssyntagma der må opfattes som et valensled, et **adjekt**.

Il est fier de sa fille

Adjektivsyntagmerne står ofte som attributiv, apposition, subjektsprædikat, objektsprædikat eller frit prædikat.

7.2.4 Adverbiumssyntagmer.

Adverbiumssyntagmer har en **kerne** der består af et adverbium som kan have tilknyttet foranstillet et bundet **adverbial**.

Eks.

Il court très vite

Her er kernen *vite*, mens adverbialet er *très*. Udgangspunktet er at han løber hurtigt, mens dette så modificeres af det bundne gradsadverbial.

Adjektivsyntagmer og adverbiumssyntagmer kan således ved første øjekast ligne hinanden meget, men de adskiller sig ved at deres kerner består af forskelligt materiale, og så har de ganske forskellige funktioner. Adverbiumssyntagmer vil altid fungere som adverbial.

7.3 katatagmerne.

Katatagmerne har, som nævnt, ikke noget kerneled, men består af to gensidigt afhængige led. Disse syntagmer skal i høj grad læres at kende på hvilke ord der indleder dem.

7.3.1 Nominalsyntagmer

Nominalsyntagmets kommunikative funktion er at referere til genstande, ideer osv. ude i verden. Det indeholder altid netop to led: **Ét determinativ** der altid står forrest og som bestemmer måden nominalsyntagmet refererer på i forhold til kategorier som fx kendt/ukendt og tællelig/utællelig. **Én (nominal) styrelse** der angiver hvad der tales om. Styrelsen består altid af et substantivsyntagme.

Eks.

Il regarde le lion.

"Le" fortæller at det følgende er at forstå som en bestemt løve, en løve vi har hørt om før modsat hvis man fx havde brugt "un". Men "le" har ikke noget indhold i sig selv udover denne information. Selve det syntagmet "handler om" findes i den nominale styrelse : "lion". (Læs "introduktion til nominalsyntagmer" for mere dybdegående gennemgang)

I enkelte tilfælde kan nominalsyntagmet bestå af et tredje led: et **prædeterminativ** som på moderne fransk altid vil bestå af det indefinitte pronomen "tout".

Eks.

Elle ne croit pas à toutes ces choses

I sådanne tilfælde analyserer prædeterminativet på samme niveau som determinativ og nominal styrelse.

Nominalsyntagmet vil ofte findes i de nominale funktioner: subjekt, objekt og styrelse for præposition.

7.3.2 Præpositionssyntagmer.

Præpositionssyntagmet består af et **præpositional** og en **styrelse**. Præpositionalet vil altid være en præposition, mens styrelsen ofte vil bestå af en nominal størrelse. Ofte et nominalsyntagme.

Eks.

Il donne le cadeau à Marie

Dans le forêt, il a trouvé une cabane.

Det er i relativt få tilfælde at en præposition ikke fungerer som et præpositional og dermed indleder et præpositionssyntagme, så dette syntagme kendes altså nemt hvis man bare holder udvig efter præpositioner.

7.3.3 Konjunktionalsyntagmer.

Konjunktionalsyntagmet består af et indledende **konjunkional** og en **styrelse**. Konjunktionalet binder syntagmet sammen med den konstituent den fungerer i og underordner syntaktisk styrelsen.

Eks.

Comme des centaines de personnes avant toi, tu as découvert le bonheur.

Her består konjunktionalet af den underordnende konjunktion "comme", mens styrelsen består af resten som er et nominalsyntagme.

En af de hyppigste forekomster af konjunktionalsyntagmer er den struktur der traditionelt kaldes bisætninger. I disse tilfælde er det blot en hel sætning, der underordnes vha. et konjunkional. (se fodnote 6.)

7.4 Paratagmerne.

Paratagmer er, som nævnt, en sideordningsstruktur hvori flere led sidestilles i samme syntaktiske funktion.

Le crocodile mange Marie et Pierre

I dette tilfælde står de to proprier som objekt og er sideordnet af konjunktionen "et". Denne struktur analyseres ved at beskrive de sideordnede elementer som hhv. element 1 og element 2 og det sideordnende led konjunkional.

I princippet kan der være et uendeligt antal elementer i et paratagme. Det bemærkes her at ved opremsninger vil kommaer også kunne fungerer som konjunktioner.

En vigtig pointe er at alle elementer i et paratagme til enhver tid kan erstatte hele paratagmet. Der følger naturligvis en betydningsændring, men i teorien ville ovenstående sætning fungere fint uden *Pierre* eller *Marie*.

Bemærk også at det ikke kun er inden for en sætning at paratagmer kan forekomme. To sætninger kan fx også sideordnes og danne et paratagme.

Eks.

Pierre voulait visiter Marie mais elle n'était pas chez elle

Her er der tale om to sætninger som er sideordnet med den sideordnende konjunktion "mais". For at analysere ovenstående, ville man derfor blive nødt til først at analysere paratagmet og derved isolere sætningerne som så siden analyseres separat.

I tilfælde hvor to sætninger med samme subjekt sidestilles udelades subjektet ofte foran det andet verbal.

Eks.

Il se pencha et m'embrassa

I et sådan tilfælde bliver man nødt til at henvise til den tidligere nævnte todelte grundstruktur med subjekt og sætningsprædikat (se afsnit 7.1.1). Dette skyldes at i ovenstående tilfælde er det faktisk ikke to hovedsætninger der sidestilles, men to finitte verbalsyntagmer. Analysen bliver således at *il* er subjekt, mens resten er sætningsprædikatet som består af et finit verbalparatagme som herefter analyseres som anvist ovenfor.

7.5 Verbalsyntagmerne.

Der findes, som nævnt, to typer verbalsyntagmer: de finitte og de infinitte. Da de finitte verbalsyntagmer kun bruges til at danne sætninger vil analysen ikke blive gennemgået her

(den er jo allerede gennemgået i de første afsnit). I det følgende vil der derfor være fokus på de forskellige typer af infinitte verbalsyntagmer.

7.5.1 infinitte verbalsyntagmer

Infinitte verbalsyntagmer har det infinitte verbal som kerne og minder i deres struktur meget om et finit verbalsyntagma, dvs. en sætning minus subjekt. De infinitte verbalsyntagma analyseres derfor som udgangspunkt som sætninger uden subjektet. Dog er der visse forbehold man skal have for øje når man analyserer infinitte verbalsyntagmer.

Fælles for dem alle er at der, som nævnt, ikke kan være noget grammatisk subjekt for det infinitte verbal. Dette giver god mening i og med at tilstedeværelsen af et grammatisk subjekt ville kræve kongruens og så vil verbalet ikke længere være infinit.

Der findes tre infinitte verbalformer på fransk: **infinitiv, præsens participium og perfektum participium**. Hver af disse verbalformer kan fungerer som kerne i et syntagma. Dertil kommer **gérondif**-syntagmet som konstrueres med præsensparticipium. Der er således 4 infinitte verbalsyntagmer på fransk.

Infinitivsyntagmer.

Infinitivsyntagmet består af en **verbal kerne** i infinitiv og evt. alle de **led** der kan findes i en sætning.

Fx

Elle voulait l'aider chaque matin

Infinitivsyntagmet analyseres som en normal sætning, dog uden subjekt, således at "*aider*" er kerne/verbal, "*l*" er objekt og "*chaque matin*" er et frit adverbial.

Udover forbeholdet om at der aldrig kan forekomme subjekt i infinitte verbalsyntagmer, så kan der i infinitivsyntagmer forekommer de såkaldte **infinitivmærker**. (se FGoS §160)

Eks.

Elle a essayé de l'appeler

Elle commence à pleurer

I disse tilfælde fungerer "de" og "à" som infinitivmærker og består af præpositioner. Infinitivmærker kan kun bestå af disse to præpositioner. At der ikke er tale om præpositionssyntagmer (se afsnit 7.3.2) kan ses ved pronominalisering: "*Elle l'a essayé*". Hvis der havde været tale om et præpositionssyntagma skulle syntagmet have været pronominaliseret med pronominaladverbiet "en"

Infinitivsyntagmer findes ofte i de nominale funktioner (dvs. subjekt, objekt og styrelse for præposition osv.). Deraf det danske navn for formen: navnemåde. Formen bruges groft sagt når verbalsyntagmet skal bruges på et navneords plads.

Præsensparticipiumsyntagmer.

Præsensparticipiumsyntagmer er bygget op en **verbal kerne** i præsens participium. Derudover vil der være tilknyttet mindst ét af de **led** der kan findes i en sætningen.

Eks.

Voyant Pierre, elle s'est cachée.

Sortant du cinéma, j'ai vu Marie.

Som ved de andre infinitte verbalsyntagmer analyseres der blot som om der var tale om en sætning uden subjekt. "*sortant*" er således kerne/verbal og "*du cinéma*" er lokativobjekt.

Der er ikke andre særlige forbehold der skal tages i betragtning i forbindelse med præsensparticipiumsyntagmer.

Præsensparticipiumssyntagmer findes i en af de adjektiviske funktioner dvs. attributiv, apposition, frit prædikativ dog ikke subjektsprædikativ. Dertil kommer at de også anvendes i absolutte konstruktioner. (se afsnit 7.6).

Igen kan den danske betegnelse, lang tillægsform, hjælpe til at huske dette. Den lange tillægsform bruges når verbalsyntagmet skal stå på et tillægsords plads. Bemærk dog at præsensparticipiumsyntagmer aldrig kongruerer med det led de lægger sig til⁹.

⁹ Bemærk at den infinitte form præsens participium også bruges i andre funktioner end kerne i et præsens-participium-syntagma. Verber i præsens participium kan fx også fungere som adjektiver. Man taler her om de såkaldte **verbaladjektiver**. I denne funktion kongruerer præsens participium med det led det lægger sig til. (se. FGoS §164)

Gérondif-syntagmer.

Gérondif-syntagmet har som alle de andre infinitte verbalsyntagmer en **verbal kerne**. Denne kerne består altid af et verbum i præsens participium. Derudover kan syntagmet indeholde de samme **led** som en normal sætning. Særligt for gérondif-syntagmet er at det altid indledes af en **gérondif-markør** som består af præpositionen "en".

Eks.

En sortant du cinéma, Pierre a vu Marie

Gérondif-syntagmet står altid som adverbialled og har altid sætningens subjekt som logisk subjekt, dvs. den der udfører handlingen. Ovenstående sætningen kan derfor ikke betyde at det er Marie, der er på vej ud af biografen.

Perfektumparticipiumsyttagmer.

Perfektumparticipiumsyttagmer har en **verbal kerne** som står i perfektum participium.

Eks.

Surprise / par l'explosion, Marie s'enfuit

Val/K Ag.

Perfektumparticipiumsyttagmer opfører sig næsten som normale sætninger, men de minder mest om sætninger i passiv (se 6.1.) hvoraf der følger at der ikke kan være noget objekt i disse syntagmer, dertil kommer at de ikke kan have knyttet bundne pronominer. (se FGoS §138d) Dog kan der være **agens** som er et led indledt med "par" som angiver hvem der udfører handlingen.

Perfektumparticipiumsyttagmer ligner på mange måder adjektivsyntagmer. De kan indtage nogenlunde de samme pladser: attributiv, apposition, subjektsprædikativ, objektsprædikativ og frit prædikativ. Dertil kommer at de kan fungerer som prædikativ i absolutte konstruktioner (se afsnit 7.6). Derudover ligner syntagmet også adjektivsyntagmet ved altid at kongruere med det led de lægger sig til og ved til tider at kunne have tilknyttet et gradsadverbial som "très"

Eks.

Je dois toutefois dire que j'ai été très surprise par certaines des déclarations ultérieures du rapporteur.

Perfektumparticipiumsyttagmer lever derfor godt op til sit danske navn: kort tillægsform, der, groft sagt, anvendes når verbalsyntagmet skal bruges på et tillægsords plads.

7.6 Absolutte konstruktioner.

Endelig har fransk en helt speciel type "sætningslignende" syntagmer der ikke ligner noget vi har på dansk, nemlig de **absolutte konstruktioner**. En absolut konstruktion er en slags reduceret (bi)sætning der altid indeholder netop to led: **basis** og **det prædikative led**. Forholdet mellem disse to led svarer enten til forholdet mellem subjekt og sætningsprædikat:

eks:

<Le chat> <parti>, les souris dansent)
basis præd.

eller til forholdet mellem objekt og objektsprædikat:

eks.

Le pianiste joue, <les yeux> <fermés>).
basis præd.

Absolutte konstruktioner kan kun anvendes som frie prædikativer, appositioner eller adverbialled.

8. Analyseeksempel.

	<i>Hier,</i>	<i>Paul</i>	<i>a montré</i>	<i>sa nouvelle voiture</i>		<i>au voisin</i>	
F	adv ^{al}	S	V ^{al}	O		DatO	
K	adv.	prop.	verb.	nom. Synt.		præp.synt.	
				<i>sa</i>	<i>nouvelle voiture</i>	<i>à</i>	<i>le voisin</i>
F				det.	Nom.styr	præp. ^{al}	styr.
K				pos. pron	Subst.synt.	præp.	nom.synt.
				<i>nouvelle</i>	<i>voiture</i>		<i>le</i> <i>voisin</i>
F				att.	k		det. nom.styr.
K				adj.	subst.		best. subst. art.

9. Gode råd til syntaktisk analyse.

Analysér ikke fra venstre til højre – skab overblik!

Når vi læser en tekst læser vi fra venstre mod højre, men når vi skal analysere en sætning er det ikke hensigtsmæssigt bare at begynde fra den ene ende af sætning. Prøv at overskue sætningen.

Når man skal skabe overblik over en periode, kan man med fordel starte med at finde de finitte verbaler for at danne sig et indtryk af hvor mange sætninger man dermed kan regne med der skal tages stilling til. Er der nogle af disse som klart er ledsætninger eller hovedsætninger? Dette kan afhjælpe at man ikke begynder at blande de forskellige sætningers led sammen.

En valensanalyse af verberne kan også være meget brugbar da information om verbets valens kan hjælpe med at afgøre hvad vi kan regne med at finde i sætningen.

Til at overskue lange perioder kan pronominalisering hjælpe med både at identificere led, men også gøre en sætning mere overskuelig.

Hold styr på dine niveauer!

I analysen er det meget vigtigt at man holder sine niveauer adskilt. Man skal hele tiden være bevidst om hvorvidt man taler om funktioner eller konstituenten. En analyse kan hurtigt blive meget uoverskuelig hvis man farer vild i niveauerne.

Lav så vidt muligt altid en reflekteret analyse – argumentér!

Det er vigtigt at huske at sætningsanalysen ikke som sådan er et mål i sig selv. Det er selve analysearbejdet der er vigtigt. Det er her vi lærer og observerer. Sørg derfor altid for at argumentere for jeres analyser. Brug jeres viden om de forskellige funktioner og konstituenten til at finde og identificere elementer i sætningen. Brug fx pronominalisering eller semantiske tests. Stil jer selv spørgsmål som ” hvis dette syntagma er objekt, hvad ville det så indebære?”

Med sådanne overvejelser kan vi undgå at analysearbejdet bliver ren gætteleg baseret på mavefornemmelser.

8. Syntagmeoversigt:

	Analyse	Eksempel
<u>Hypotagmer</u>		
Substantivsyntagme	(att.) + kerne + (att.)	<i>Bon joueur de tennis</i>
Pronominalsyntagme	Kerne + att.	<i>Une de ces filles</i>
Adjektivsyntagme	(Adv.) + kerne + (adj.)	<i>Très fier de sa fille</i>
Adverbiumsyntagme	(adv) + kerne	<i>Très nerveusement</i>
<u>Katatagmer</u>		
Nominalsyntagme	(præ.det) + det. + nom.styr.	<i>Le chien de mon voisin</i>
Præpositionssyntagme	Præp ^{al} + styr.	<i>De mon voisin</i>
Konjunktionalsyntagme	Konj ^{al} + styr.	<i>Comme l'année dernière</i>
<u>Paratagmer</u>		
Paratagme	E ₁ + Konj ^{al} + E ₂ (+Konj ^{al} + E ₃ etc.)	<i>Du pain, du vin et du fromage</i>
<u>Verbalsyntagmer</u>		
Infinitivsyntagme	Som sætning (÷ S + evt. inf.mærke)	<i>Aider une vieille femme</i>
Præsensparticipiumsyntagme	Som sætning (÷ S)	<i>Venant d'ici</i>
Gérondif-syntagme	Som sætning (÷ S, + gér.mærke)	<i>En attendant Godot</i>
Perfektumparticipiumsyntagme	Som sætning (÷ S, ÷ O, + evt. Agens)	<i>Surpris par le bruit</i>